

[ELŐSZÓ VILLON KÖLTEMÉNYEIHEZ]

1532

A Cahors-i Clément Marot

az Olvasókhoz

A francia nyelven kinyomtatott összes jó könyv között nincs még egy olyan pontatlan és súlyosan megrongálódott, mint amilyen Villoné. Csodálkozom, /tekintve, hogy ő a legkiválóbb párizsi költő, aki csak létezett/, miért nem fordítottak rá nagyobb gondot a párizsi nyomdászok és a város polgárai. Bizonyára nem vagyok Villonhoz hasonló semmiben, de rajongásom miatt, melyet az ő elbűvölő szelleme ébreszt bennem és hálám jeléül, amiért oly sokat tanulhattam tőle művei olvasása által, - tettem műveivel azt, amit szeretném, ha az én műveimmel is végrehajtanának, ha majd azok hasonlóan méltatlan helyzetbe jutnak.

Annyi zavarosságot találtam a versek strófáinak és sorainak rendjében, a mértékben, a nyelvben, a rimelésben

és az értelemben, hogy azt sem tudom, mit kellene jobban sajnálnom: az ily módon szélsőségesen elrontott művet, vagy azok hozzá nem értését, akik így kinyomtatták. Példaképp /olvasók/ bemutatnám Önöknek a rosszul kinyomtattott Villon egyik pontatlan strófáját, amely példázhatja és tanúsíthatja a rengeteg, hasonlóképpen rendezetlen és elrontott többi részletet is.

Íme a példa:

Or est vray qu'apres plainctz et pleurs,
Et angoisseux gémissements,
Après tristesses et douleurs,
Labeurs et griefz cheminemens,
Travaille mes lubres sentemens
Aguysez ronds, comme une pelote
Monstrent plus que les comments
En sens moral de Aristote.

Ki tagadhatná, hogy ennek értelme nincs erősen megromgálódva? Csakugyan így találtam a régi nyomtatványokban, sőt az ujakban még rosszabbnak. Most pedig megláthatják, hogyan állítottam vissza, - ítéljenek kegyesen felőle:

Or est vray qu'apres plainctz et pleurs
Et angoisseux gémissemens,
Après tristesses et douleurs,
Labeurs et griefz cheminemens,

Travail mes lubres sentemens
 Aguyse /ronds comme pelote/,
 Me monstrant plus que les comments
 Sur le sens moral d'Aristote.^{1/}

Ime, így érthette ezt a költő. Elegendő, ha csak ezt a kis javítást mutatom be önöknek: tájékozódhatnak ebből is, hogyan kellett módosítanom ezer más részletet, melyek között némelyek könnyűek voltak számomra, mások viszont nagyon nehezek. Emellett részint a régi nyomtatványok, részint a derék öregemberek segítsége, akik könnyv nélkül tudták műveit, részint pedig egy bizonyos természetes ítélőképesség segítségével sikerült Villonunkat egy jobb és teljesebb alakra hozni, mint eddig bármikor. És mindezt anélkül, hogy változtattunk volna nyelvének réglességén, rimelésének módján, bonyolult és hosszú zárójeles kifejezésein, a szótagjainak mennyiségén, him- és nőrimen: e dolgokban Villon nem tartotta be kellőképpen a

1/ Bizony a sok baj meg a bú,
 A sok szorongás, sírás, a terhes
 Robot s a gyászos vándorút
 Jobban köszörülte keserves
 Agyamat - mely addig oly éles
 Volt csak, akár a tű foka! -
 Mint Ibn Roshd Aristoteleshez
 Irt minden magyarázata.

Nagy Testamentum, XII.
 október /Szabó Lőrinc :
 fordítása/

francia költészet igazi szabályait. Nekem nem az a nézetem, hogy a fiatal költők ebben kövessék őt, hanem inkább az, hogy szedegessék mondásait, mint szép virágokat, szemléljék elméjét, tanulják meg tőle a sajátyszerű leírást és utánozzák költői vénáját, amely különösen balladáiban mutatkozik valóban szépnek és hősiesnek. Nem kétséges, hogy Villon vitte volna el a babérkoszorút korának összes költője elől, ha királyok és hercegek udvarában élt volna, ott, ahol az értékek megjavulnak és a nyelv csiszolódik.

Ami hagyatékozásának ügyességét illeti, melyet Testamentumaiban föllelhetünk, azt csak akkor tudnánk kelően ismerni és értékelni, ha korának Párizsában lehetnénk, és ismernénk a helyeket, a dolgokat, az embereket, akikről beszél, akiknek emléke többnyire elszállt, s csupán ennek a hagyatéknak a buzgalma őrzi meg némiképpen. Éppen ezért az, aki maradandóbb mű megalkotására törekszik, ne merítse témáját ily alantas és személyes dolgokból. Villonunk műveinek maradéka /tehát ezen kívül/ oly művészies, jó tanulsággal teljes és oly sok színnel festett, hogy még az idő, - mely mindent eltöröl - sem tudta feledésbe meríteni Villont egész idáig, ezentul pedig még kevésbé, hisz a jó francia írásokat ismerik, sőt még jobban fogják ismerni, és úgy fogadják majd őket, mint még soha. És mivelhogy /mint mondtam/, nem változtattam beszédmódja régiességén, a margón magyarázom önöknek jegyzetekben azokat a kifejezéseket, melyek szerintem túl érdesek a fülnek, a többit viszont az önök gyors felfogókéességére bízom: mint LY ROYS a LE ROY^{2/} helyett,

HOMS az HOMME^{3/} helyett, COMPAING a COMPAIGNON^{4/} helyett, és általában a többes szám tultengése ott is, ahol egyes szám kellene és több más szabálytalanság, melyekkel tele volt az akkori, kevésbé csiszolt nyelv.

Továbbá ha egész sorokat hibásnak találtam, igyekeztem /legjobb tudásom szerint/ a költő szándékának megfelelően ujraírni. E sorokat kiemelve megjelöltem ezzel a jellel:*, avégett, hogy azok, akik e sorokat abban a formában ismerik, ahogy Villon írta őket, kitörölhessék az ujakat, helyet csinálva a réginek. Ezen túl még helyreraktam a közbeszurt mondatrészeket és sorokat, a túl rövideket kibővítettem, a túlságosan hosszúakat lerövidítettem, a hiányzó szavakat bepótoltam, a hozzátetteket elhagytam és a címetek is igyekeztem jobbakra változtatni.

Végül: megváltoztattam a könyv sorrendjét, mivel ésszerűbbnek tűnt a Kis Testamentummal kezdeni, hisz azt öt évvel korábban írta a másiknál.

Ami a Madárnymvet illeti, azt Villonnak a tolvaj- és kártyanyelv művészetében való követőire hagyom, javításák és értelmezzék ők.

És ha valaki azt merné állítani, hogy így a dolgok nem úgy kerültek a helyükre, ahogy kellene, azt válaszolom neki, ha olyan meggyötört lenne személyében, amilyen sebezettnek találtam én Villont műveiben, akkor nincs az a

3/ 'ember'

4/ 'társ'

szakértő sebész, aki meg tudná gyógyítani látható sebhelyek nélkül.

Nekem pedig elegendő, hogy munkálkodásom a művön tessenek a királynak, uralkodómnak, aki oka és biztatója volt e vállalkozásnak és kivitelezésének; hogy lássam, szívesen hallgatja, és kitűnő ítéletével az itt következő mű számos helyét megbecsüli.

o

/Fordította: Szalai G. Erzsébet/